

«تابستانه» های ۲ هنرمند مشهدی در بهار

گذری بر گذشته های تئاتر مشهد، به مناسبت سالگرد درگذشت حسن حامد و تولد رضا عطاران

سید جواد اشکذری

یادمان

اردیبهشت در دهه دوم خود خاطرات عجیبی دارد، مرگ یک هنرمند تئاتر و تولد یک پدیده هنری، یک زوج هنری بی نظیر، دو دوست جدانشدنی که با هم در دهه ۶۰ تئاتر را در مشهد شروع کردند و در ابتدای دهه ۷۰ به تهران مهاجرت کردند و اگر مرگ آن ها را از هم جدا نمی کرد، هنوز شاهد حضور بی بدیشان در کنار هم روی صحنه تئاتر و پشت دوربین سینما و تلویزیون بودیم. هر سال وقتی بهار به نیمه اردیبهشت می رسد، مرگ حسن حامد و تولد رضا عطاران را به ذهن اهالی فرهنگ و هنر مشهد می آورد، زوج هنری بی نظیری که در تئاتر مشهد ظهور کردند و در تهران به اوج رسیدند. دو دوست که یکی به مشهد برگشت و دنیا را ترک کرد و دیگری ماند تا برای همیشه در هنر کشور ماندگار شود.

آغاز بازی های نوجوان ۱۳۴۶ ساله در «بازی ها»

حسن حامد پنج سال و نیم از رضا عطاران بزرگ تر بود. او در آذرماه سال ۱۳۴۱ به دنیا آمد و رضا عطاران در بیستم اردیبهشت سال ۱۳۴۷. حسن در تیرماه سال ۱۳۵۵ با اینکه هنوز چهارده سالش تمام نشده بود، در تئاتری به نام «بازی ها» - از برادر بزرگش - که در خانه نمایش مرکز آموزش تئاتر مشهد روی صحنه رفت، بازی کرد. «بازی ها» در حالی اولین بازی حسن را رقم زد که نمایشنامه آن به صورت مشترک توسط محمد حامد و محمد مرادپور نوشته و توسط برادرش کارگردانی شده بود. حسن حامد در سال ۵۷ و هم زمان با پیروزی انقلاب اسلامی وارد دانش سرای هنر در تهران شد و هنوز یک سال از تحصیل نگذشته بود که با انحلال دانش سرا به شهرش، مشهد، برگشت. در سال ۱۳۵۹ وارد حسن حامد و رقابت نویسنده به عرصه تئاتر است. هجده ساله بود که برای اولین بار دست به قلم شد و نمایشنامه «خسر الدنیا و الآخره» را نوشت و به بهرام مرادی سپرد تا آن را در گروه شماره ۲ مرکز پرورش اسلامی جوانان هلال احمر تولید کند. حامد در این نمایش نقش اصلی را هم برعهده گرفت و در سال ۱۳۶۰ در نخستین جشنواره مراکز هلال احمر روی صحنه رفت و رتبه یک بازیگری را از آن خود کرد. حسن حامد در نمایش «خسر الدنیا و الآخره» در نقش مردی توپ گشته گر ظاهر شد که پس از تلاش های بی ثمرش و شکست در همه توپ گشته ها به خواب می رود و در خواب دچار کابوس های پریشانی می شود و بالاخره خودکشی می کند.

تشکیل سینه های خانگی رضا

رضا عطاران در میدان «ضد»، خیابان کوشش (یکی از محله های قدیمی مشهد) متولد شد. او دو خواهر بزرگ تر و یک برادر کوچک تر از خود دارد و فرزند سوم خانواده است. عطاران اصالتا اهل کاخک است و در کودکی مادر خود را بر اثر زلزله ای در کاخک از دست داده است. او در دوران کودکی دانش آموز درس خوانی بوده است. پدر رضا عطاران در بازگویی خاطراتش از دوران کودکی پسرش چنین نقل می کند: «رضا بسیار باهوش و با استعداد بود. در کل دوران تحصیل و مدرسه اش یک بار نکردیم که در خانه درس بخواند یا مشق بنویسد. گاهی با عصبانیت به او می گفتیم: پسر جان! تو فردا چطور می توانی امتحان بدهی، وقتی اصلا درس نخوانده ای. او در جواب می گفت: با پاپان! شما از من نمره خوب می خواهی و من برای شما نمره خوب می آورم. خدا تو گواهی می گیم که هر سال هم شاگرد اول می شد.» رضا عطاران از همان دوران کودکی به همه دوستانش - به خصوص حمید حقیقی - گفته بود که روزی در تلویزیون بازی خواهد کرد و هنرپیشه مشهوری خواهد شد. هر چند دوستانش باور نمی کردند، اما او در انجام تصمیمی که داشت محراب بود. رضا دوستانش از همان کودکی به بازیگری علاقه مند بودند و پدرش که مخالف فعالیت های هنری او بود، وقتی دید نمی تواند مانعش شود، برده ای را در حیاط خانه تعبیه کرد تا رضا بتواند آنجا نمایش اجرا کند. رضا و دوستانش نقشه هایی کشیدند و برای خودشان سینمایی راه انداختند. رضا که نمایش های چارلی چاپلین را اجرا می کرد، از یکی از دوستانش خواسته بود بلیت درست کند و از هر کس که برای دیدن نمایش به خانه می آید، دو تومان بگیرد.

آغاز فعالیت زوج هنری تئاتر مشهد

رضا عطاران در سال ۱۳۶۰ و در سیزده سالگی با حسن حامد در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان مشهد آشنا شد و با بازی در تئاتر «تور بازی» در همان سال وارد عرصه حرفه ای هنر شد. رضای نوجوان در حالی در تئاتر به حرفه رسید که او هنوز به بیست سالگی نرسیده و به قول معروف تازه پشت لبش سبز شده بود. اولین اثر مشترک این دو هنرمند، نمایشنامه ای با محتوایی سنگین چون «تور بازی» بود که حسن حامد آن را با نگاهی کودکانه نوشت و برای اولین بار در سال ۱۳۶۰ روی صحنه برد و رضا عطاران در آن بازی کرد. نکته شایان توجه اولین اثر این دو هنرمند، داستان این تئاتر است که به تروم مردم توسط منافقین می پردازد.

«یره تو خجالت نمی کشی؟»

همکاری این دو هنرمند در سال ۱۳۶۱ با تولید دو نمایش، موقعیت جدی تری در تئاتر مشهد پیدا کرد. در این سال ابتدا حسن حامد نمایشنامه «موش عاشق» را نوشت، کارگردانی کرد و با بازی رضا عطاران در مشهد روی صحنه برد. وقتی این تئاتر روی صحنه رفت، پدرش اولین بار بود که او را به همراه

خواهرش روی صحنه می دید. واکنش پدر چنین بود:

«یره تو خجالت نمی کشی؟ دختر توی نمایش کم بود که تو عاشق موش شدی؟» در همان سال سومین اثر این زوج هنری روی صحنه تئاتر مشهد جان گرفت. «ما برنده ایم، عمو سام بازنده» به نویسندگی و کارگردانی حامد و بازی رضا عطاران در هفتمین ماه سال ۱۳۶۱ در تالار هلال احمر مشهد روی صحنه رفت. رضا عطاران در «ما برنده ایم، عمو سام بازنده» نقش مردی به نام عمو سام را بازی می کند که خود را به شکل بابائول درآورده است. او در جمع بچه های ایرانی حاضر می شود، اما آن ها او را می شناسند و حاکمی می کنند و توپ گشته هایش - از تحریم اقتصادی تا جنگ تحمیلی - را یک به یک برمی شمارند.

ظهور ۲ هنرمند جوان مشهدی در «فجر»

اولین حضور این زوج هنری تئاتر مشهد در حرفه ای ترین و معتبرترین جشنواره تئاتر بعد از انقلاب اسلامی با کارگردانی تئاتر «بازی شبانه» رقم خورد. «بازی شبانه» در حالی با بازی رضا عطاران و مجید حامد در سومین دوره جشنواره ملی تئاتر فجر روی صحنه رفت که یک ویژگی با اهمیت داشت، دو پدیده جوان به نام های رضا عطاران - در عرصه بازیگری - و حسن حامد - به عنوان یک نویسنده و کارگردان خلاق - به تئاتر کشور معرفی شدند. «بازی شبانه» داستان دو روزمده ایرانی است که از لشکر خود دور مانده اند. آن ها شب را در ریاضی قدیمی می مانند و با بازگویی خاطرات گذشته خود می پردازند، ادای ژنرال های دشمن را در می آورند و زندگی آن ها را با حالتی غلوشده به نمایش می کشند. این نمایش که در چارچوب جشنواره منطقه ای تئاتر خراسان، در شهرستان گناباد به روی صحنه رفت، از ۱۵ مهر ۱۳۶۴ به مدت پانزده شب در تالار هلال احمر مشهد اجرا شد. در همین سال حسن حامد برای برنامه «زنگین کمان» که ویژه کودکان و نوجوانان بود، چند آیتیم نمایشی مانند «رهگذران و غریق» و «جوان خیال باف» را به سفارش برنامه کودک و نوجوان شبکه یک در استودیوی تلویزیون مشهد ضبط کرد. در این آیتیم هارضا عطاران نقش اصلی را برعهده داشت.

رضا عطاران و رحمان «تابستانه»

تئاتر «تابستانه» از ماندگارترین آثار کارنامه نویسندگی و کارگردانی حسن حامد به شمار می آید. «تابستانه» در ابتدا با نام «روز یلدا» در بهمن ماه سال ۱۳۶۶ در تالار هلال احمر مشهد روی صحنه رفت. رضا عطاران در ابتدا در این اثر بازی نکرد و طراحی پوستر و بروشور نمایش را برعهده گرفت. نکته شایان توجه این نمایش درج نام هایی چون کیوان ساکت (هنرمند برجسته موسیقی ایران) به عنوان آهنگ ساز و ساعد نیک ذات و مهدی بمانی (از سینماگران مطرح کشور) به ترتیب در بخش ضبط و میکس و نیز

عکس در بروشور نمایش

بود. حسن حامد

بعد از اجرای

«روز یلدا»

در مشهد،

بعد از همه

دل بستگی هایش

به تئاتر این شهر،

عرصه را

بازی رضا عطاران در تئاتر های تابستانه «چهارشنبه ها و پنجشنبه ها» در کارگردانی حسن حامد در مشهد

برای کار تنگ دید و به پایتخت مهاجرت کرد. حسن حامد در تهران «روز یلدا» را بازنویسی کرد و با نام «تابستانه» در دی ماه سال ۱۳۶۷ در تالار سنگلج تهران روی صحنه برد. در این نمایش رضا عطاران در نقش رحمان بازی کرد. او در این نمایش به همراه سه جوان دوره گرد دیگر پس از اتمام کار روزانه در محلی گرد می آمدند و درباره آرزوهای بزرگ خود صحبت می کردند. «تابستانه» در این سال در جشنواره ملی تئاتر کارگر حضور پیدا کرد و هنرمندانش با کسب رتبه اول نویسندگی و کارگردانی (حسن حامد) و نیز رتبه اول و دوم بازیگری (به ترتیب احمد طاهونچی و رضا عطاران) درخشیدند.

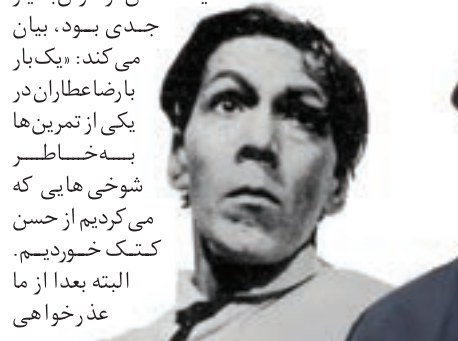
تمرینات ویژه رضا عطاران در «بچه تابستان»

آخرین اثر حسن حامد و رضا عطاران «بچه تابستان» نام داشت. «بچه تابستان» ننه با ناراحتی گفت تورفته ای می درخشید، بلکه جایگاه ویژه ای در تئاتر اجتماعی از گذشته تا کنون - در هنرهای نمایشی مشهد دارد. او نمایش «بچه تابستان» را با دست مایه قرار دادن موضوع کودکان کار کارگردانی کرد، اثری که با هنرنامهی رضا عطاران و مهناز غمخوار روی صحنه جان گرفت. پرونده موفق مرحوم حسن حامد در دهمین جشنواره ملی تئاتر فجر در حالی در سال ۱۳۷۰ برای همیشه بسته شد که او توانست عنوان بهترین نویسندگی این رویداد مهم برای نگارش نمایشنامه از ششمین «بچه تابستان» را کسب کند و مورد تقدیر هیئت منتقدان قرار بگیرد. «بچه تابستان» در اولین اجرای خود - که در تهران روی صحنه رفت - با استقبال و تشویق بسیاری از هنرمندان مطرح تئاتر کشور مانند جمیله شیخی، گوهر خیراندیش، جمشید اسماعیل خانی، آتیلا پسیانی و احمد آقالو رو به رو شد. در این اجرا جمیله شیخی از جایش بلند شد و رضا عطاران را ایستاده تشویق کرد و به او گفت: «تو در آینده بازیگر بزرگی می شوی.»

حجت مشرفی که از هنرمندان و دوستان مشترک حسن حامد و رضا عطاران است، درباره شیوه تمرین حسن حامد قبل از تمرینات تئاتر «بچه تابستان» می گوید: «یادم هست ما را به باغ ملی مشهد که کنار سینما استقلال بودمی برد. یک تیرتیرهای، یک واکسی، یک وزنه ای و یک عکاس آنجا کار می کردند. عصر ما را می برد و می گفت: «بچه ها این نقش شماست که باید بازی کنید.» چهار انسان با چهار مشکل جسمانی که باید نقششان را بازی می کردیم. بیشتر روزها قبل از تمرین ما را می برد تا اول آن ها را ببینیم و بعد می رفتیم برای نمایش. بعد از مدتی که دیگر تصویرشان آهه ذهن ما شد، دیگر به آنجا نرفتیم. این قدر تکرار شد که خود آن واکسی متعجب شده بود این ها چرا هر روز می آیند و یک گوشه فقط مرا نگاه می کنند.» او در ادامه بیان

اینکه حسن در کارش بسیار

جدی بود، بیان می کند: «یک بار بارضا عطاران در یکی از تمرین ها به خاطر شوشی هایی که می کردیم از حسن کتک خوردیم. البته بعد از ما عذر خواهی

زنده یاد حسن حامد

رضا عطاران

۴شنبه

۱۹ خرداد ۱۳۹۴

شماره ۳۳۳

۱۱

نگارستان

برگزاری نمایشگاه «اتاقک بالشتی» در «آسمان»

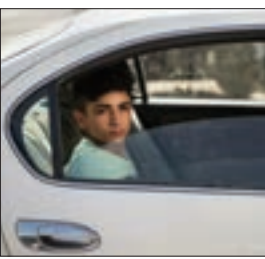

نمایشگاه گروهی نقاشی و مجسمه به نام «اتاقک بالشتی» از پنجشنبه، ۲۱ اردیبهشت، در نگارخانه آسمان مشهد آغاز به کار می کند. به گزارش شهرا، در این نمایشگاه آثار شبرین بابازاده، مونا انتخابی، نگین باقاری، بابک

توانایی، مسعود رنگرزان، نوید ظفرعلیزاده، مهران یزدی و اسماعیل کمالی به نمایش در می آید. نمایشگاه «اتاقک بالشتی» تا سه شنبه، ۲۶ اردیبهشت، ادامه دارد و علاقه مندان برای بازدید از آثار آن می توانند از ساعت ۱۸ تا ۲۱ به نگارخانه آسمان مراجعه کنند.

اخبار هنری مشهد

راهیابی اثر فیلم ساز مشهدی به ۲ جشنواره جهانی

فیلم کوتاه «شوفر» به کارگردانی رضا نجاتی، سینماگر مشهدی، به جشنواره های جهانی فیلم های کودکان و نوجوانان CINEMA IN و KINOLUB و SNEAKERS در لهستان راه یافت. به گزارش شهرا، فیلم کوتاه

«شوفر» داستان پسر نوجوانی را به تصویر می کشد که به اصرار پدر مجبور به یادگیری رانندگی می شود. این فیلم علاوه بر حضور در جشنواره های داخلی و دریافت پروانه زرین و دیپلم افتخار بهترین فیلم کوتاه داستانی از سی و سومین جشنواره بین المللی کودکان و نوجوانان اصفهان، در حضور بین المللی خود به جشنواره های بروکسل بلژیک و مهبود ژاپن نیز راه یافته است.

ایستگاه خبر

هنرنامهی بازیگر مشهدی در سریال جدید شبکه ۳

مریم ضیغمی | سریال «همه گیری» به کارگردانی محمدصادق بکناشیان و با بازی محسن قصابیان، هنرمند خراسانی، به زودی روانه آنتن شبکه ۳ خواهد شد. به گزارش شهرا، این سریال که فصل ۲ سریال «سوج اول» است، این

روزها در بوستان ولایت مقابل دوربین رفته است. در سریال «همه گیری»، علاوه بر محسن قصابیان، علی غلامی، آتش تقی پور، مهدی صبایی، کوروش سلیمانی و اصغر تقی زاده به ایفای نقش می پردازند. این فصل دوران اوج کرونا و از پیک پنجم به بعد را روایت می کند و ۲۶ قسمت دارد. همچنین مهدی فخیم زاده که در فصل اول به عنوان بازیگر نقش اول حضور داشت، در فصل جدید دیگر حضور ندارد و روند قصه حول کاراکتر دیگر این قصه که محسن قصابیان بازیگر آن است، می چرخد.

گزارش خبری

برگزاری جشنواره «ایثار» در سینما مهر کوهسنگی

نشست رسانه ای نخستین جشنواره بین المللی و پنجمین جشنواره ملی فیلم و فیلم نامه ایثار صبح دیروز، ۱۹ اردیبهشت، برگزار و اعلام شد که افتتاحیه این رویداد در روز ۲۹ اردیبهشت در جوار مزار شهدای گننام کوهسنگی

مشهد و اختتام آن روز سوم خرداد در سالن همایش های باب الحواد^(۱) محرم مطهر رضوی برگزار می شود. همچنین قرار است آثار این رویداد نیز در چهار سالن سینما در مجموعه مهر کوهسنگی که متعلق به حوزه هنری است نمایش داده شود. به گزارش ایسا، در این نشست سید محمدصادق هاشمی، معاون فرهنگی و آموزشی بنیاد شهید و رئیس شورای سیاست گذاری جشنواره، گفت: یکی از اهداف ما تشویق و ترغیب هنرمندان و حمایت از آن ها برای ترسیم قهرمان هاست که از نیازهای مهم امروز است و در این زمینه باید تبادل اطلاعات و تجربیات میان هنرمندان اتفاق بیفتد، چون یک هدف مهم، ایجاد جریان رسانه ای در کشورهای خط مقاومت است. حجت الاسلام مهدی حسن زاده، مدیرکل بنیاد شهید در استان خراسان رضوی، نیز در بخشی دیگر از نشست سخنانی را درباره ظرفیت استان خراسان رضوی برای گفتمان فرهنگی مطرح و تأکید کرد: باید از ابزار فرهنگ برای ترویج امید در میان مردم بهره برد. همچنین باید برای ارتقای کمی و کیفی جشنواره هم در آید خیز برداریم تا شاهد حضور پررنگ تر هنرمندان جبهه مقاومت باشیم. او یادآور شد: در استان خراسان رضوی ساخت سریال «شهید نواب صفوی» که لید زده شده است و اطمینان دارم اگر به درستی ساخته شود، از سریال «مختار»، جذاب تر می شود، در این صورت یک فیلم سینمایی هم از آن تولید می کنیم. در ادامه فرهاد مختاری، دبیر جشنواره، اعلام کرد که «عفاف و حجاب»، «تولیدات سینمایی، مستند و کوتاه که توسط خانواده شهدا ساخته شده» و «تولیدات با موضوع امام رضا^(ع)» سه بخش ویژه جشنواره هستند. این گفته او در مجموع بیش از ۱۳۰۰ اثر به جشنواره رسیده و جایزه بزرگ ایثار هم حمایت از اثر بعدی نفر برگزیده به مبلغ ۵ میلیارد تومان خواهد بود. جشنواره ایثار از ۲۹ اردیبهشت تا ۳ خرداد در مشهد برگزار خواهد شد.